

สมรรถภาพการให้ผลผลิตของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงในหมู่บ้าน

Production Performance of Native Chickens in Village

อรอนงค์ พิมพ์คำไหล^{1/} ชุศักดิ์ ประภาสวัสดิ^{2/} และ อำนวย เลี้ยวธารากุล^{3/}
Onanong Pimcomelai,^{1/} Chusak Prapasawat^{2/} and Amnuay Leotaragul^{3/}

Abstract: The study of raising native chickens in the local condition at Kuamoong village, Maefakmai subdistrict, Sansai district, Chiang Mai by 36 farmers that raised 273 hens from February 2003 to January 2004. The result indicated that number of clutches of almost hens (49.1%) was 3 clutches/year, followed in order (14.8 and 13.8% of hens) by 4 and 5 clutches respectively. Average production of native hen in one year for number of clutches, total eggs, total chicks were 3.41 clutches, 39.14 eggs and 24.84 birds respectively. The average of one clutch for number of eggs, number of chicks and hatchability were 11.60 eggs, 7.08 birds and 61.17 % respectively. In one year number of native chickens that farmer ate and sold were 72.03 and 84.47 birds/family. Income for sales live native chickens was 3,879.82 Baht. The average number of chickens for eating and sales were 9.54 and 10.88 birds/hen, and income from sold chickens was 503.48 Baht/hen. Effect of season for production performance and losses rate of native chickens showed that native hen had highest eggs and chicks per clutch in cold season (15.11 eggs and 9.95 chicks), followed in order by rainy and summer respectively. Hatchability of cold season had higher than summer and rainy. For mortality of chickens had highest in summer (53.34%), rainy and cold season were 27.02 and 19.64 % respectively.

Keywords: Native chickens, production performance

^{1/} ศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเชียงราย อ. เมือง จ. เชียงราย 57100

^{2/} ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ท่าพระ อ. เมือง จ. ขอนแก่น 40260

^{3/} ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ อ. สันป่าตอง จ. เชียงใหม่ 50120

^{1/} Chiang Rai Livestock Technology Transfer and Research Center, Amphur Muang, Chiang Rai 57100

^{2/} Livestock Breeding and Research Center, Amphur Muang, Khon Kaen 40260

^{3/} Livestock Breeding and Research Center, Amphur Sanpatong, Chiang Mai 50120

บทคัดย่อ: การศึกษาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในชนบท พื้นที่บ้านขัวมุง ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ. เชียงใหม่ จำนวน 36 ราย มีแม่ไก่ทั้งหมด 273 ตัว ตลอดระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2546 ถึงเดือนมกราคม 2547 ผลปรากฏว่าแม่ไก่ส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 49.1 ให้ไข่ปีละ 3 ดับ รองลงมาให้ไข่จำนวน 4 และ 5 ดับ (14.8 และ 13.8 %) ตามลำดับ เมื่อเฉลี่ยทั้งปีจะให้ไข่ ได้ 3.41 ดับ (ชุด) โดยมีจำนวนไข่ที่ได้ 39.14 ฟอง และจำนวนลูกไก่ 24.84 ตัว ซึ่งเฉลี่ยต่อตัวแล้ว จะได้จำนวนไข่ และลูกไก่ เท่ากับ 11.60 ฟอง และ 7.08 ตัว ตามลำดับ โดยมีอัตราการฟักออก เฉลี่ยร้อยละ 61.17 เกษตรกรมีการบริโภคและจำหน่ายไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงในรอบหนึ่งปี เฉลี่ยครอบครัวละ 72.03 และ 84.47 ตัว โดยมีรายได้จากการจำหน่ายเท่ากับ 3,879.82 บาท หรือเมื่อเฉลี่ยต่อแม่ไก่ 1 ตัวแล้ว การเลี้ยงแม่ไก่จะได้ ลูกไก่สำหรับบริโภคและจำหน่ายเท่ากับ 9.54 และ 10.88 ตัวต่อแม่ ตามลำดับ มีรายได้จากการจำหน่าย 503.48 บาทต่อแม่ ปัจจัยของฤดูกาลที่มีผลต่อการให้ผลผลิตและการสูญเสียของไก่พื้นเมือง พบว่า ไก่พื้นเมืองจะให้จำนวนไข่ และลูกไก่ต่อดับสูงที่สุด ในช่วงฤดูหนาว คือ 15.11 ฟอง และ 9.95 ตัว รองลงมาได้แก่ ฤดูฝน และ ฤดูร้อน ตามลำดับ สำหรับอัตราการฟักออกนั้น ฤดูหนาวก็มีอัตราการฟักออกสูงกว่าในฤดูร้อน และฝน ส่วนอัตราการตายของลูกไก่ พบว่ามีการตายสูงที่สุดถึงร้อยละ 53.34 ในฤดูร้อน โดยในฤดูฝนและฤดูหนาวมีการตายเป็นร้อยละ 27.02 และ 19.64 ตามลำดับ

คำสำคัญ: ไก่พื้นเมือง สมรรถภาพการให้ผลผลิต

คำนำ

ไก่พื้นเมืองจัดเป็นสัตว์เลี้ยงประจำครอบครัว ของเกษตรกรไทยในชนบทเป็นเวลายาวนาน ทั้งนี้เนื่องจาก มีคุณประโยชน์ต่อผู้เลี้ยงหลายประการ เช่น เป็นแหล่ง อาหารโปรตีนในครอบครัวที่หาได้ง่ายและมีราคาถูก ส่วน ที่เหลือจากการบริโภคก็นำไปจำหน่ายเป็นรายได้เพื่อ นำไปซื้อหาสินค้าอุปโภคอื่น ๆ นอกจากนี้ยังนำมาซึ่งความ เพลิดเพลิน เพราะจัดว่าเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีสีสันสวยงาม รวมทั้งยังใช้เป็นนาฬิกาบอกเวลา เป็นเกมกีฬา ควบคู่กับ ประเพณีและวัฒนธรรมไทย เป็นต้น จากข้อมูลของกลุ่ม สารสนเทศและข้อมูลสถิติ (2546) รายงานว่า มีเกษตรกร ทั้งประเทศเลี้ยงไก่จำนวน 1.96 ล้านครอบครัว คิดเป็นไก่ จำนวน 228.760 ล้านตัว โดยจำแนกเป็นผู้ที่เลี้ยงไก่ พื้นเมืองจำนวน 1.91 ล้านครอบครัว (ร้อยละ 97 ของผู้ เลี้ยงไก่ทั้งหมด) หรือเท่ากับมีไก่จำนวน 57.761 ล้านตัว ส่วนของภาคเหนือตอนบนประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ ลำพูน และลำปาง มีเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองทั้งสิ้น 273,154 ครอบครัว มีจำนวนไก่ทุกอายุเท่ากับ 7.886 ล้านตัว (หรือ เท่ากับ 98.5 %ของผู้เลี้ยงไก่ทั้งหมดในภาคเหนือ) จะเห็น

ได้ว่าเกือบทั้งหมด (มากกว่าร้อยละ 97) เลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นหลัก ซึ่งกระจายไปสู่เกษตรกรแทบทุกครัวเรือน เฉลี่ย เลี้ยงกันครอบครัวละ 28 – 30 ตัว ดังนั้นการให้ ความสำคัญต่อการเลี้ยงไก่พื้นเมืองจึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นแหล่ง อาหารโปรตีนของครอบครัวในชนบทแล้ว จนถึงปัจจุบันไก่ พื้นเมืองที่เลี้ยงทั่วประเทศยังผลิตไม่พอเพียงกับ ความ ต้องการของตลาด ทั้งนี้ถึงแม้ว่าไก่พื้นเมืองจะมีข้อดีที่หา 'ไม่ได้ในไก่พันธุ์อื่น' คือ ทนทานต่อโรคและสิ่งแวดล้อมใน สภาพการจัดการในชนบททั่วไป มีความเป็นแม่ที่ดี คือ ฟักไข่และเลี้ยงลูกเก่ง แต่ก็มีจุดอ่อนที่ต้องแก้ไขหลาย ประการ อาทิเช่น การเจริญเติบโตช้า อัตราการตายสูง สมรรถภาพการขยายพันธุ์ต่ำเนื่องจากแม่ไก่ต้องไปทำ หน้าที่ฟักไข่ และเลี้ยงลูกเอง จึงทำให้มีอัตราการให้ลูกต่ำ เฉลี่ยปีละ 20 – 24 ตัว/แม่ (เกรียงไกร, 2544) อย่างไรก็ตาม ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การศึกษาข้อมูลการเลี้ยงไก่ของ เกษตรกรในหมู่บ้าน แทบไม่มีรายงานไว้เลย การศึกษาใน ครั้งนี้ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึง สมรรถภาพการ ผลิตทั้งในแม่พันธุ์และลูก รวมทั้งการสูญเสียของลูกไก่ที่ เลี้ยงในหมู่บ้าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการหาแนวทาง สำหรับการเพิ่มสมรรถภาพการผลิต การสืบพันธุ์ รวม

ตลอดถึงการลดอัตราการตาย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการเลี้ยงไก่ประเภทนี้ในระดับหมู่บ้านต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

ศึกษาข้อมูลจากเกษตรกรบ้านขามแง ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 36 ราย ซึ่งเลี้ยงไก่แม่พันธุ์พื้นเมืองจำนวนรวมทั้งสิ้น 273 แม่ โดยจะติดเบอร์แท่งเป็นเครื่องหมายประจำตัวแม่ไก่ทุกตัว เมื่อเริ่มทดลอง ส่วนการเลี้ยงดูให้เป็นไปตามปกติ เช่นเดียวกับที่เกษตรกรแต่ละรายปฏิบัติ

การทำวัคซีนในพ่อแม่พันธุ์ทำตามโปรแกรมของกรมปศุสัตว์ กล่าวคือ ในพ่อแม่พันธุ์จะทำการถ่ายพยาธิภายใน พยาธิภายนอก ส่วนวัคซีนนิวคาสเซิลชนิดลาโซต้า วัคซีนหลอดลมอักเสบ และอหิวาต์ฯ ทำทุก 3 เดือน ส่วนในลูกไก่ที่อายุต่ำกว่า 1 เดือน ทำวัคซีนนิวคาสเซิลชนิดลาโซต้า ร่วมกับฝีดาษ แต่ถ้าอายุ 3 เดือนขึ้นไป ทำวัคซีนนิวคาสเซิลชนิดลาโซต้า ร่วมกับอหิวาต์ฯ

การเก็บข้อมูล

1. จำนวนตบไข่/ปี
2. จำนวนไข่ต่อตบ
3. จำนวนลูกไก่เกิดต่อตบ
4. อัตราการฟักออก
5. อัตราการตาย และการสูญเสียอื่นๆของลูกไก่ตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 12 สัปดาห์
6. จำนวนไก่ที่บริโภคและจำหน่าย
7. ค่าใช้จ่ายและรายได้จากการเลี้ยงไก่

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ส่วนกรณีอิทธิพลของฤดูกาลวิเคราะห์โดยใช้ Least square means โดยโปรแกรมสำเร็จรูป SAS (1990)

ผลการทดลองและวิจารณ์

จากการศึกษาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในหมู่บ้านขามแง ต.แม่แฝกใหม่ ครังนี้ ได้ข้อมูลสมรรถภาพการให้ผลผลิต การสูญเสีย รวมทั้งการนำไปบริโภคและจำหน่าย ดังนี้

สมรรถภาพการให้ผลผลิตและการสืบพันธุ์

ในรอบ 1 ปี ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2546 ถึงเดือนมกราคม 2547 การบันทึกข้อมูลจากแม่ไก่ทั้งหมด 273 ตัว พบว่ามีการสูญเสียและตายในระหว่างการศึกษาจำนวน 63 ตัว จึงเหลือแม่ไก่เลี้ยงรอดให้ไข่ได้ครบ 1 ปี จำนวน 210 ตัว (อัตราการเลี้ยงรอดเท่ากับ 77%) ปรากฏว่า แม่ไก่ให้ไข่มีตั้งแต่ 1 ตบ (clutch) ไปจนถึง 6 ตบต่อปี (ตารางที่ 1) โดยมีไก่ประมาณครึ่งหนึ่ง (49 %) ให้ไข่จำนวน 3 ตบ/ปี ซึ่งมีมากที่สุด รองลงมาให้ไข่จำนวน 4 และ 5 ตบ หรือเท่ากับ 14.8 และ 13.8 % ของจำนวนแม่ไก่ทั้งหมด ส่วนที่ให้จำนวน 1 ตบ/ปี มีน้อยที่สุด (2.9 %) ผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับ สวัสดิ์และคณะ (2531) ที่รายงานว่า แม่ไก่พื้นเมืองภายใต้การเลี้ยงดูแบบชาวบ้าน ส่วนใหญ่ (50.8 %) ให้ไข่หรือได้ลูกจำนวน 3 ชุดต่อปี

Table 1 Number of egg clutches of native hens in 1 year (February 2003 – January 2004).

Number of egg clutches	Number of hens	Percentage
1	6	2.86
2	23	10.95
3	103	49.05
4	31	14.76
5	29	13.81
6	18	8.57
Total	210	100.00

เมื่อพิจารณาด้านผลผลิตไข่ พบว่าในรอบ 1 ปี จากแม่ไก่ที่มีทั้งหมด 210 แม่ ได้จำนวนไข่รวม 8,550 ฟอง และสามารถฟักออกเป็นลูกไก่ได้จำนวน 5,466 ตัว (ตารางที่ 2) จากข้อมูลดังกล่าวเมื่อนำไปเฉลี่ยต่อตัวแม่ไก่ หรือต่อชุดการไข่ พบว่า แม่ไก่ให้ไข่เฉลี่ยตัวละ 3.41 ตัว แต่ละตัวได้จำนวนไข่และลูกไก่เท่ากับ 11.60 ฟองและ 7.08 ตัว ตามลำดับ แม่ไก่แต่ละตัวให้ไข่และลูกไก่ เฉลี่ย ต่อปีเท่ากับ 39.14 ฟองและ 24.84 ตัว ตามลำดับ โดยมี อัตราการฟักออกจากไข่ทั้งหมดเท่ากับ 61.17 % จะเห็นว่าจำนวนตัวไข่ที่ได้สอดคล้องกับรายงานของพิทยา (2534) ที่ได้สำรวจการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ (3.4 ± 0.6 ชุดต่อปี) อย่างไรก็ตามก็ได้อ้างอิงถึงจำนวนลูกไก่ที่ได้ต่อตัวไข่หรือต่อชุดในครั้งนี้อย่างต่ำกว่า รายงานของกองบำรุงพันธุ์สัตว์ (2545) และพิทยา (2534) ซึ่งระบุว่าจำนวน 8.5 – 9.7 และ 10.1 ตัว ตามลำดับ แต่มีจำนวนใกล้เคียงกับรายงานของวิโรจน์ และคณะ (2531) ที่อ้างว่าจะได้ลูกไก่ 2.04 ตัวต่อเดือนหรือ 24.48 ตัวต่อปี สำหรับอัตราการฟักออกที่ได้ในครั้งนี้มีค่าค่อนข้างต่ำกว่าที่พิทยา (2534) ได้รายงานไว้ว่าจะผลิตลูกได้ประมาณ 34 ตัวต่อปี โดยมีอัตราการฟักออกอยู่ในช่วง 62 – 80 เปอร์เซ็นต์

Table 2 Egg production and reproduction performance of native hens (n = 210) in 1 year (February 2003 – January 2004).

Egg production performance		Reproduction performance	
Total eggs	8,550	Total chicks	5,466
No. of egg clutches/hen	3.41 ± 1.10	No. of chicks/hen	24.84 ± 13.88
No. of eggs/hen	39.14 ± 14.91	No. of chicks/clutch	7.08 ± 2.47
No. of eggs/clutch	11.60 ± 1.18	Hatchability (%)	61.17 ± 18.84

อิทธิพลของฤดูกาลที่มีผลต่อการให้ผลผลิตและการสืบพันธุ์

เมื่อพิจารณาข้อมูลการให้ผลผลิตของแม่ไก่พื้นเมืองเป็นรายเดือนและจัดแบ่งเป็นฤดูกาล ได้แก่ ฤดูร้อน (ช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน) ฤดูฝน (ช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม) และฤดูหนาว (ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์) พบว่า แม่ไก่จะให้จำนวนไข่ และลูกไก่ในฤดูหนาวสูงที่สุด คือจำนวน 15.11 ฟองต่อตัว และ 9.95 ตัวต่อตัว รองลงไปคือ ฤดูฝนและฤดูร้อน ตามลำดับ โดยจะให้จำนวนไข่ต่อตัว เท่ากับ 12.74 และ 11.04 ฟอง ส่วนจำนวนลูกไก่เท่ากับ 7.58 และ 6.89 ตัว ตามลำดับ การที่ฤดูกาลมีผลต่อจำนวนไข่และจำนวนลูกไก่ นั้น น่าจะเนื่องจากฤดูหนาวมีสภาพภูมิอากาศ (อุณหภูมิ) พอเหมาะต่อการให้ผลผลิตของสัตว์ ประกอบกับอาหารที่มีตามธรรมชาติ อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเริ่มดีตั้งแต่ฤดูฝนเป็นต้นมา ไก่พ่อแม่พันธุ์พื้นเมืองที่เลี้ยงแบบปล่อย

ให้หากินเองตามธรรมชาติจึงมีสุขภาพที่สมบูรณ์เต็มที่ สอดคล้องกับสวัสดิ์และคณะ(2531) ที่รายงานว่าไก่พื้นเมืองจะให้ไข่มากในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม

การที่อาหารธรรมชาติมีอย่างหลากหลายและพอเพียงต่อความต้องการของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงในหมู่บ้าน นอกจากจะทำให้จำนวนไข่มีมากในฤดูหนาวแล้ว ยังมีผลต่ออัตราการฟักออกและจำนวนลูกไก่ที่ได้ ซึ่งจากข้อมูลพบว่า ฤดูหนาวเป็นฤดูที่ไก่พื้นเมืองฟักออกสูงกว่า ($P < 0.05$) ฤดูร้อนและฤดูฝน ส่วนอัตราการฟักออกของฤดูร้อนแม้ว่าจะสูงกว่าฤดูฝนเล็กน้อย แต่ก็แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ($P > 0.05$) คล้ายคลึงกับที่ วิโรจน์ และคณะ(2531) รายงานว่าการฟักไข่ของไก่พื้นเมืองในหมู่บ้าน ในช่วงฤดูหนาวเป็นช่วงที่ให้เปอร์เซ็นต์การฟักไข่สูงกว่าระยะเวลาอื่นๆ นอกจากนี้ พิทยา (2534) ก็ได้รายงานว่าไก่พื้นเมือง จะมีการฟักออกสูงที่สุดในฤดูหนาว และต่ำสุดในฤดูฝน การที่ไก่มีอัตราฟักออกในฤดูหนาวสูง

ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากอัตราสมมติจะสูงกว่าในช่วงอากาศเย็น คล้ายคลึงกับการศึกษาของ อำนวย และคณะ (2541) ที่พบว่า ในฤดูหนาวอัตราการสมมติของไข่ฟักสูงกว่าฤดูร้อน และฤดูฝน สอดคล้องกับที่ (North, 1984) รายงานว่าอุณหภูมิที่พอเหมาะแก่พ่อแม่พันธุ์ไก่ ที่ทำให้อัตราการสมมติดี คือ 19 องศาเซลเซียส ซึ่งอุณหภูมิขนาดนี้จะเป็นช่วงฤดูหนาว ขณะที่ในฤดูร้อนและฝน ในบางวันอุณหภูมิของประเทศไทยสูงเกือบ 40 องศาเซลเซียส ซึ่งเป็นอุณหภูมิที่ทำให้พ่อแม่พันธุ์ไก่เป็นหมันชั่วคราวได้ มีผลทำให้อัตราการสมมติต่ำได้

สำหรับผลด้านอัตราการตาย และการสูญเสียของลูกไก่ พบว่า ฤดูร้อนมีการตายสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ฤดูฝน และหนาว โดยมีอัตราการตายเท่ากับ 53.34, 27.02 และ 19.64 % ตามลำดับ (ตารางที่ 3) สอดคล้องกับพิทยา (2534) ที่รายงานว่าการตายของไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในหมู่บ้าน จะเริ่มตายในต้นฤดูร้อนราวเดือนกุมภาพันธ์ และตายมากที่สุดในเดือนมีนาคม ถึง เมษายน ส่วนการสูญเสียอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการตาย เช่น หาย ถูกสัตว์อื่นกัด ถูกรถทับ พบว่า คล้ายคลึงกับการตาย การสูญเสียจะสูงที่สุดในฤดูร้อน และต่ำที่สุดในฤดูหนาว

Table 3 Seasonal effect on the production performance of native chickens.

Traits	Season (month)		
	Summer (Mar. - Jun.)	Rainy (July - Oct.)	Cold (Nov. - Feb.)
Hen			
- No. of eggs/clutch *	11.04 ± 1.02 ^b	12.74 ± 1.08 ^{ab}	15.11 ± 1.14 ^a
- No. of chicks/clutch *	6.89 ± 0.87 ^b	7.58 ± 0.88 ^{ab}	9.95 ± 0.97 ^a
- Hatchability (%)*	61.74 ± 2.72 ^{ab}	58.57 ± 2.40 ^b	64.86 ± 2.74 ^a
Chick (%)			
- Mortality *	53.34 ± 8.32 ^a	27.02 ± 6.59 ^b	19.64 ± 5.12 ^b
- Losses **	52.53 ± 9.81 ^a	36.81 ± 7.42 ^a	10.66 ± 4.21 ^b
- Mortality+losses	52.93 ± 8.86 ^a	31.91 ± 6.86 ^b	15.15 ± 4.98 ^b

* Means within a row with no common superscript are significantly different (P<0.05)

** Means within a row with no common superscript are high significantly different (P<0.01)

การบริโภคและการจำหน่าย

ในรอบ 1 ปี เกษตรกรมีการบริโภคไก่เฉลี่ยครอบครัวละ 72.0 ตัว และจำหน่ายไปจำนวน 84.5 ตัว โดยมีรายได้เท่ากับ 3,879.82 บาทต่อครอบครัว สำหรับรายจ่ายจากการเลี้ยงไก่ซึ่งส่วนใหญ่ เป็นค่าอาหารไก่จำนวน 1,797.94 เมื่อเฉลี่ยแต่ละครอบครัวจะมีผลตอบแทนเท่ากับ 2,081.65 บาทต่อปี โดยไม่รวมไก่ที่บริโภคในครอบครัว จะเห็นว่าจำนวนไก่ที่บริโภคและ

จำหน่ายมีค่าสูงกว่าที่เชิดชัยและคณะ (2541) รายงานไว้ กล่าวคือเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่นในรอบ 1 ปี จะบริโภคไก่ 25 – 53 ตัว จำหน่ายไก่ 29 – 42 ตัว มีรายได้ 1,450 – 2,533 บาท รวมทั้งสูงกว่า ประภัสสร (2543) ที่เก็บข้อมูลจากเกษตรกรในจังหวัดอยุธยา พบว่า ร้อยละ 71.4 และ 23.8 มีรายได้จากการจำหน่ายไก่พื้นเมือง น้อยกว่า 1,500 บาท และ 1,501 – 3,000 บาท ตามลำดับ ทั้งนี้ มีสาเหตุเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีการทำวัคซีนให้

พ่อแม่พันธุ์ไก่ทุกตัวตามโปรแกรม ทำให้ลูกไก่ที่เกิดได้รับภูมิคุ้มกันจากพ่อแม่ (parental immunity) ถ่ายทอดไปสู่ลูกไก่ ลูกไก่จึงมีอัตราการสูญเสีย และการตายต่ำมาก ทำให้มีจำนวนไก่คงเหลือจำนวนมากกว่า จึงทำให้จำนวนการบริโภคและจำหน่ายสูงตามไปด้วย

จากข้อมูลข้างต้นเมื่อเฉลี่ยต่อแม่ไก่พื้นเมือง 1 ตัว พบว่าจะให้ลูกซึ่งนำไปบริโภคได้ จำนวน 9.54 ตัว และนำไปจำหน่ายจำนวน 10.88 ตัว ก่อให้เกิดเป็นรายได้ปีละ 503.48 บาท เมื่อหักค่าใช้จ่าย (236.26 บาท) จะเหลือเป็นรายได้เท่ากับ 273.90 บาทต่อปี (ตารางที่ 4)

Table 4 Number of chickens for eating, sale and income, cost of raising native chickens.

Traits	Means
No. of chickens/ income per family	
- No. of chickens for eating	72.03
- No. of chickens for sale	84.47
- Income from sold chickens (Baht)	3,879.82
- Cost of raising chickens (Baht)	1,797.94
- Income return (Baht)	2,081.65
No. of chickens/income per hen	
- No. of chickens for eating	9.54
- No. of chickens for sale	10.88
- Income from sold chickens (Baht)	503.48
- Cost of raising chickens (Baht)	236.26
- Income return (Baht)	273.90

สรุปผลการทดลอง

จากการศึกษาวิจัย การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในหมู่บ้าน ในระยะเวลา 1 ปี ที่ทำการศึกษามีผลดังนี้

1. แม่ไก่ส่วนใหญ่จะให้ไข่ปีละ 3 ตับ รองลงมาให้ไข่จำนวน 4, 5, 2, 6 และ 1 ตับตามลำดับ เมื่อเฉลี่ยทั้งปีแล้ว แม่ไก่จะให้ไข่ 3.41 ตับ, โดยมีจำนวนไข่ที่ได้ 39.14 ฟอง และจำนวนลูกไก่ 24.84 ตัว ซึ่งเฉลี่ยต่อตัวแล้วจะได้จำนวนไข่ และลูกไก่ เท่ากับ 11.60 ฟอง และ 7.08 ตัว ตามลำดับ โดยมีอัตราการฟักออกเฉลี่ยร้อยละ 61.17
2. ปัจจัยของฤดูกาลที่มีผลต่อการให้ผลผลิต และการสูญเสียของไก่พื้นเมือง พบว่า ไก่พื้นเมืองจะให้

จำนวนไข่และลูกไก่ต่อดังสูงที่สุด ในช่วงฤดูหนาว รองลงมาได้แก่ ฤดูฝน และ ฤดูร้อน ตามลำดับ สำหรับอัตราการฟักออกนั้น ฤดูหนาวก็มีอัตราการฟักออกสูงกว่าในฤดูร้อน และฝน ส่วนอัตราการตายของลูกไก่ พบว่าการตายสูงที่สุดในฤดูร้อน รองลงมาคือฤดูฝนและฤดูหนาว ตามลำดับ

3. เกษตรกรมีการบริโภคและจำหน่ายไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงในรอบหนึ่งปี เฉลี่ยครอบครัวละ 72.03 และ 84.47 ตัว โดยมีรายได้จากการจำหน่ายเท่ากับ 3,879.82 บาท หรือเมื่อเฉลี่ยต่อแม่ไก่ 1 ตัวแล้ว การเลี้ยงแม่ไก่จะได้ลูกไก่สำหรับบริโภคและจำหน่ายเท่ากับ 9.54 และ 10.88 ตัวต่อแม่ ตามลำดับ มีรายได้จากการจำหน่าย 503.48 บาทต่อแม่

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ. 2546. ข้อมูลจำนวนปศุสัตว์ในประเทศไทยปี 2545. ศูนย์สารสนเทศกรมปศุสัตว์, กรุงเทพฯ. 306 หน้า.
- กองบำรุงพันธุ์สัตว์. 2545. โครงการอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนไก่พื้นเมืองไทย. เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นแนวทางการอนุรักษ์และปรับปรุงไก่พื้นเมือง. ณ โรงแรมทวาราวดี. จังหวัดปราจีนบุรี.
- เกรียงไกร โชประการ. 2544. ไก่พื้นเมือง: ปัจจุบันและอนาคต. หน้า 249–254. ใน: เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ “ไก่พื้นเมือง: โจทย์วิจัยและแนวทางการพัฒนาในอนาคต”. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- เชิดชัย รัตนเศรษฐากุล, บัญญัติ เหล่าไพบูลย์, พิษณุรัตน์ แสนไชยสุริยา, สุวัฒน์ จิตต์ปรางค์ชัย, กัลยา เจือจันทร์, ศิลธรรม วราอัศวปติ, กิติกรณ์ เจนไพบูลย์, กิตติ กุบแก้ว และสำราญ วิจิตรพันธ์. 2541. การเผยแพร่เทคโนโลยีการผลิตไก่พื้นเมืองและลูกผสม. รายงานวิจัย คณะสัตวแพทยศาสตร์ และคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น, ขอนแก่น. 221 หน้า.
- ประภัสสร วุฒิปราณี. 2543. เทคโนโลยีที่จำเป็นในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร: ศึกษากรณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. 92 หน้า.

พิทยา นามแดง. 2534. ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราการตายของไก่พื้นเมือง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น 43 หน้า.

วิโรจน์ ชลวิริยะกุล, ھرรษา ลูติโกคา และ สุมาลี ไหลรุ่งเรือง. 2531. การผลิตไก่พื้นเมืองในระบบการทำฟาร์มเขตเกษตรน้ำฝน. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการเกษตรไก่พื้นเมืองครั้งที่ 2 ณ หอประชุมสำนักงานการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ขอนแก่น. 16 หน้า.

สวัสดิ์ ธรรมบุตร, พิทยา นามแดง และ วีระชัย โพธิ์วาระ. 2531. การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระบบของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการเกษตรไก่พื้นเมืองครั้งที่ 2 ณ หอประชุมสำนักงานการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ขอนแก่น. 10 หน้า.

อำนวย เลี้ยวธารากุล, พัชรินทร์ สนั่นโพธิ์ และจารุณี ปัญญาวิรุ. 2541. อิทธิพลของพันธุ์, ฤดูกาล, และวิธีการผสมพันธุ์ที่มีผลต่อการฟักไข่ในตู้ฟักไข่. หน้า 133 – 139. ใน: รายงานผลงานวิจัยประจำปี 2539 - 2540. ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5, เชียงใหม่.

North, M. O. 1984. Commercial Chicken Production Manual. 3rd ed. AVI Publishing Company, Inc., Westport, Connecticut. 711 pp.

SAS. 1990. SAS User's Guide: Statistics. SAS Institute, Inc., North Carolina. 548 pp.